

בראשית פרק א

- 1) כו. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וְיִעֻפוּ הַשָּׁמַיִם וּבִבְהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ:
- 2) כז. וַיְבַרֵךְ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵי אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָרָא אֹתָם רִשׁוֹן
- 3) בצלמנו - בדפוס שלנו: (שפתי חכמים: בדפוס שהכינו לאדם) כדמותנו - להבין ולהשכיל:
- 4) רמב"ן
 כו) ויאמר אלהים נעשה אדם - נתייחד בעשיית האדם מאמר בעבור גודל מעלתו, כי אין טבעו כטבע החיה והבהמה אשר ברא במאמר הקודם לו:
- 5) והפשט הנכון במלת "נעשה" הוא, מפני שכבר הראית לדעת (לעיל פסוק א) כי האלהים ברא יש מאין ביום הראשון לבדו, ואחר כך מן היסודות ההם הנבראים יצר ועשה. וכאשר נתן במים כח השרוץ לשרוץ נפש חיה והיה המאמר בהם "שרצו המים", והיה המאמר בבהמה "תוצא הארץ", אמר באדם "נעשה", כלומר אני והארץ המזכרת נעשה אדם, שתוציא הארץ הגוף מיסודיה כאשר עשתה בבהמה ובחיה, כדכתיב (להלן ב ז) וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה, ויתן הוא יתברך הרוח מפי עליון, כדכתיב (שם) ויפח באפיו נשמת חיים:
- 7) ואמר בצלמנו כדמותנו - כי ידמה לשניהם, במתכונת גופו לארץ אשר לוקח ממנה, וידמה ברוח לעליונים, שאינה גוף ולא תמות. ואמר בכתוב השני בצלם אלהים ברא אותו, לספר הפלא אשר נפלא בו משאר הנבראים. וזה פשט המקרא הזה מצאתיו לרבי יוסף הקמחי, והוא הנראה מכל מה שחשבו בו:
- 8) ופירוש "צלם" כמו תאר, וצלם אנפיהו אשתני (דניאל ג יט), וכן אך בצלם יתהלך איש (תהלים לט ז), בעיר צלמם תבזה (שם עג כ), תאר מראיתו. "ודמות" הוא דמיון בצורה ובמעשה, כי הקרובים בענין יקראו דומים זה לזה:
- 9) והנה האדם דומה לתחתונים ולעליונים בתאר והדר, כדכתיב (תהלים ח ו) וכבוד והדר תעטרנהו, והוא מגמת פניו בחכמה ובדעת וכשרון המעשה, ובדמות ממש, שידמה גופו לעפר ונפשו לעליונים:
- 10) וירדו בדגת הים - בעבור היותו זכר ונקבה אמר "וירדו" בדגת הים, לשון רבים: ובבראשית רבה (ז ה) אמרו תוצא הארץ נפש חיה למינה, אמר רבי אלעזר נפש חיה זו רוחו של אדם הראשון. ולא יתכן שיאמר רבי אלעזר כי "תוצא הארץ" יתפרש בנפשו של אדם הראשון כלל, אלא שיתכוין למה שהזכרתי לומר כי יצירת האדם ברוחו, הוא הנפש אשר בדם נעשה מן הארץ כמאמר החיה והבהמה, כי כל נפשות התנועה נעשו יחד, ואחר כן ברא להם גופות, עשה תחילה גופי הבהמה והחיה, ואחר כך גוף האדם, ונתן בו הנפש הזו, ואחר כן נפח בו נשמה עליונית, כי הנפש הנפרדת אשר בו, היא שנתיחד בה מאמר אחר אל האלהים אשר נתנה, כדכתיב (להלן ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים:

12) אור החיים

ויברא אלהים את האדם בצלמו. פי' בצלמו הניכר באלים והכונה שכלל גו'ו ונס' כללנו ונח' כ' אמר כללם לאלהים כזה הדיעני ה' כללם שכללנו כי ה' כלל אלהים

13) עוד ירנה נומר כי צרה האדם כב' נעמים הרמזין כלל הניכר ככל אדם ואפילו בכני אדם הרקום מהקדושה ועליונים אמר כללנו פי' של ה' כרה ונב' הם בתי' המחוברים עם ישראל נחלת שדי כנגד עליו אמר כללם אלהים כלו' ה' כ' כללנו כייש כנכרפים כ' כללנו כלל הניכר וכלל אלהי' רומני נעלים והכין:

14) דברים פרק כא פסוק כב כג

- וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ:
 לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי ולא תטמא את אדמתך אשר ידוד אלהיך נתן לך נחלה:
- 15) רש"י (כג) כי קללת אלהים תלוי - זלזולו של מלך הוא, שאדם עשוי בדמות דיוקנו וישראל הם בניו. משל לשני אחים תאומים שהיו דומין זה לזה, אחד נעשה מלך, ואחד נתפס ללסטיות ונתלה, כל הרואה אותו אומר המלך תלוי. כל קללה שבמקרא לשון הקל וזלזול, כמו (מלכים א' ב, ח) והוא קללני קללה נמרצת:
- 16) רמב"ן. ועל דרך הפשט יאמר כי יהיה באיש חטא גדול שראוי להמיתו עליו ולתלותו על עץ לגודל חטאו, אעפ"כ לא תלין נבלתו על העץ, כי הארור מכל האדם והמקולל בהם הוא התלוי, אין בכל המיתות מיתה מנוולת ובזויה כמוה. ואין ראוי שנטמא הארץ ותהיה קללת האלהים בארץ הקדושה, כי שם צוה את הברכה חיים עד העולם. ולכן צוה יהושע וירידום מעל העצים (יהושע י כז).
- 17) ועל דעתי הענין בבני שאול המוקעים (ש"ב כא), מפני שלא היו תלויים בב"ד של ישראל ולא מיד ישראל כלל אבל דוד נתנם לגבועונים לעשות בהם כרצונם והם אשר הוקיעום, ולא רצו לקברם לפרסם נקמתם מהם והנשארים ישמעו וייראו. וכאשר נתן עליהם מים מן השמים אז ידע דוד שנמחל עונם, ונעתר אלהים לארץ כי פקד ה' את הארץ במטר ויכלה הרעב, ואז צוה וקברו אותם עם אבותם לכבוד המלכות, לא לחיובו כלל, שלא נצטוינו אלא שלא נטמא אנחנו את הארץ במי שנתלה אותו. והנה ה' לא רצה עונם בתלייתם מיד, להודיע כי ה' אוהב גרים כדברי רבותינו (יבמות עט א):

